

Finanční řízení pro nefinančníky

Peníze

Ing. Jaroslava Syrovátková

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Liberecký
kraj

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Peníze

Peníze jsou **univerzální aktivum** (zboží), které je **všeobecně přijímáno** při směně (tj. za zboží/služby nebo při úhradě dluhu).

FUNKCE PENĚŽ

- prostředek směny (všeobecný ekvivalent),
- jednotka zúčtování (měřítko hodnoty),
- uchovatel hodnoty.

Peníze

Měnové agregáty

představují souhrn určitého druhu peněžních prostředků, který v ekonomice obíhá a pro který je charakteristický určitý stupeň likvidity.

- značí se M a číslice,
- měnový agregát s vyšším číslem obsahuje celý měnový agregát s číslem o jednotku nižším + část dalších méně likvidních prostředků.

Peníze

M1 - Úzké peníze

- zahrnují **oběživo**, tj. bankovky a mince, a také zůstatky, které lze okamžitě převést na oběživo (**jednodenní vklady**);

M2 - Střední peníze

- zahrnují M1 + vklady se splatností do dvou let + vklady s výpovědní lhůtou do **tří měsíců**.

Peníze

M3 - Široké peníze

- zahrnují M2 + obchodovatelné nástroje emitované sektorem měnových finančních institucí (nástroje peněžního trhu, zejména akcie/podílové listy fondů peněžního trhu a repo operace).
-

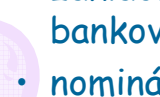

Peníze

Měna

- národní forma peněz,
- peněžní soustava, která je používána a zákonně upravena na území určitého státu

U měny je zákonem stanoveno:

- název,
  - základní formy peněžních prostředků (mince, bankovky, státočky, ...),
  - nominální struktura.
-

Peníze

- **Název:** koruna česká, Kč
  - **Základní hotovostní druhy:** mince a bankovky,
  - **Nominální struktura:**
    - bankovky: 5 000,- 2 000,- 1 000, 500,- 200,- 100,- 50,- Kč
    - mince: 50,- 20,- 10,- 5,- 2,- 1,- Kč
-

Peníze

- **Emitent:** výhradně ČNB
  - **Stanovení měnového kurzu:** od 25.7.1997 volně pohyblivý kurz (floating)
  - **Vztah ke zlatu:** zlatý obsah Kč zrušen v roce 1990
-

Peníze

Vývoj peněžních prostředků

1. **BARTER** = směna zboží za zboží
  2. **ZBOŽOVÉ (KOMODITNÍ) PENÍZE**
    - sůl, mušle, plátno, dobytek, psí zuby, peří kolibříků, ...
  3. **DRAHÉ KOVY (Au, Ag)**
    - dělitelné, trvanlivé,
    - nejstarší zmínka o placení váženými kusy stříbra - v Mezopotámii 2 500 let před n. l.
-

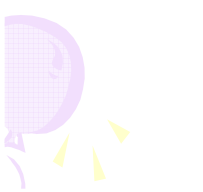
Peníze

4. MINCE

- první mince - v 7. stol. před n. l. na území dnešního Turecka,
  - vrchol - 15.-16. stol.
  - **monometalismus** = obíhá pouze 1 druh drahého kovu,
  - **bimetalismus** = 2 druhy, zákonně byl stanoven směnný poměr mezi nimi,
-

Peníze

- v průběhu 19. stol. jednotlivé země upouštěly od bimetalismu a přecházely ke zlatému monometalismu,
  - postupně obsah drahého kovu v mincích klesal → neplnohodnotné mince a papírové státopky.
-

Peníze

5. STÁTOVKY

- = **dlužní úpis** (vlastní směnka) **vydaný státem**, který se zavazoval k jeho splacení peněžním kovem,
  - měly doplnit mincovní oběživo,
  - ke krytí schodků státních rozpočtů,
  - nucený oběh a nucený kurs.
-

Peníze

6. BANKOVKY

- z profese zlatníků se vyvinula nová profese **směnárníků**,
  - rozvoj výroby a obchodu - **obchodní úvěr** (dodavatel poskytuje odběrateli statky, které odběratel zaplatí až po určité dohodnuté době)
  - zárukou za splacení obchodního úvěru - **směnka**,
  - banka odkupuje směnky před dobou splatnosti za své vlastní směnky (**bankovky**),
  - „klasické bankovky“ - peníze představující závazky emitujících bank plně kryté nakoupenými směnkami a zlatem.
-

Peníze

- banky začaly přijímat své bankovky i bankovky cizích bank jako vklady - velká nepřehlednost systému - nutnost centralizace,
  - první banka s výhradním právem emise bankovek na daném území byla Bank of England (založená 1844-1845),
  - postupně od krytí bankovek upouštěno,
-

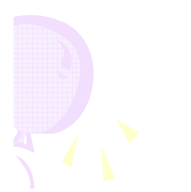
Peníze

7. BEZHOTOVOSTNÍ PENÍZE

- platby jsou prováděné bez přímého použití hotovostních peněžních prostředků - pouhým účetním převodem,
  - hotovostní peníze se mění na zápis na účtu = bezhotovostní peníze,
  - mohou kromě CB emitovat všechny další banky, které poskytují bezhotovostní úvěry;
-

Peníze

- první nástroj bezhotovostního platebního styku - směnka, **šek** (vznikl v 18. stol. v Itálii),
  - **elektronické peníze** = forma bezhotovostních peněz.
-

Peníze

Vývoj peněžních prostředků na území naší republiky

1. **Denáry** (pol. 10. stol. - cca 1210) - stříbrné mince
  2. **Brakteáty** (1210 -1300)
    - za vlády Přemysla Otakara I. nahradily denáry,
    - jednostranné mince ražené na tenkém plátku stříbra
  3. **Groše** (1300 - 1547)
    - koncem 13. století objeveno naleziště Ag v Kutné Hoře,
    - Václav II. provedl mincovní reformu,
    - r. 1300 **Pražský groš** (12 dílů ~ „malý peníz“)
-

Peníze

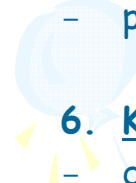
4. **Tolary** (1520 - 1750)

- poč. 16. stol. objeveno nové naleziště Ag v Údolí sv. Jáchyma (Jáchymov) => éra nové mince,
  - Údolí sv. Jáchyma ~ něm. Joachimsthal ~ thaler (tolar) => dolar
  - tolar - dělil se na krejcary (cca 70 - 105),
  - součást tolarové měny - zlatý dukát (pol. 16. stol)
-

Peníze

5. **Bankocetle** (2. pol. 18. stol.)

- Marie Terezie (měnová reforma 1750),
  - první papírové peníze,
-

6. **Koruna** (1892)

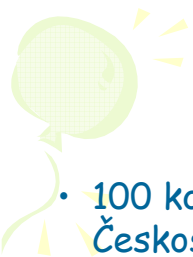
- dělí se na 100 haléřů,
  - poměr rakouský zlatý:koruna 2:1 („pětka“ - deset korun představovala v oběhu pětizlatková bankovka),
-

Peníze

Vznik Československa

- potřeba vytvořit vlastní měnu,
  - první krok - okolkování rakouské měny,
  - 10. 4. 1919 měnový zákon, který stanovil měnovou jednotkou ČSR „korunu československou“ (Kč),
  - po 2. světové válce změna zkratky na Kčs.
-

Peníze

- 100 koruna je nejdéle platná bankovka v Československu/České republice (30 let, od roku 1961),
- 1 000 koruna z roku 1934 (Max Švabinský) byla v roce 1937 vyznamenána na mezinárodní výstavě umění v Paříži,
- 20 koruna z roku 1988 (Albín Brunovský) byla oceněna zahraničním tiskem jako nejkrásnější bankovka roku.

Peníze

Monetizace

je proces pronikání zlata do peněžního oběhu

Proč právě zlato?

- je pevné a kujné,
- je snadno dělitelné,
- málo se opotřebovává,
- v malém objemu vyjadřuje velké množství hodnoty (dáno omezenou dostupností a nabídkou a vysokými náklady na jeho získávání).

Peníze

Demonetizace

- s rostoucím objemem výroby a směny - je nedostatek zlata,
- dokončením procesu monetizace zlata je současně zahájen proces opačný.

Peníze

DEMONETIZACE ZLATA

- zvyšuje význam regulace množství peněz v oběhu a měnové politiky,
- tento proces prošel 6 základními fázemi označovanými **peněžní standardy**

Peníze

1. **Zlatý standard (standard zlaté mince)**
systém oběhu plnohodnotných zlatých či stříbrných mincí
  2. **Standard zlatého slitku**
vznikl s postupným znehodnocováním mincí a s přechodem k bankovkám, bankéři museli směřovat vlastní bankovky od určitého množství za zlaté slitky.
-

Peníze

3. **Standard zlaté rezervy**
majitelé bankovek neměli, až na výjimky, právo požadovat výměnu za zlato, celková výše emitovaných vlastních bankovek byla limitována zásobou zlata ve výši stanoveného procenta.
  4. **Standard zlaté devizy**
souvisí s centralizací emise bankovek, za zlato jsou směnitelné jen bankovky centrální banky, a to pouze pro zahraniční subjekty.
-

Peníze

5. **Zlatý dolarový standard**
    - od roku 1934 byl jedinou měnou oficiálně směnitelnou za zlato americký dolar - platilo pro průmyslově vyspělé země,
    - fixní cena zlata: 35 USD za 1 trojskou unci zlata (trojská unce Au = 31,1035g 24karátového zlata)
    - 15. 8.1971 - vláda USA zrušila směnitelnost USD za Au,
    - od dubna 1978 členské země MMF zlaté obsahy svých měn nevyjadřují.
-

Peníze

Zlatý obsah Kčs byl zrušen 1990

- do té doby byl odvozován na základě měnového kurzu sovětského rublu a činil 0,123426 g ryzího Au
  - Kč nemá zlatý obsah stanoven.
-